וכן בגת [א] איבעיא להו כרמלית מאי אמר אביי היא היא רבא אמר [ב] *היא גופה גזירה ואנן ניקום ונגזור גזירה לגזירה אמר אביי מנא אמינא לה דקתני וכן בגת מאי גת אי רשות היחיד תנינא אי רשות הרבים תנינא אלא לאו כרמלית רבא אמר וכן בגת לענין מעשר וכן אמר רב ששת וכן בגת לענין מעשר [ג] דתנן שותין על הגת בין על החמין בין על הצונן ופטור דברי ר' מאיר ר' אלעזר בר' צדוק מחייב וחכ"א [ד] על החמין חייב על הצונן פטור מפני שהוא מחזיר את המותר[א] תנן לא יצא החייט במחטו סמוך לחשיכה שמא ישכח ויצא מאי לאו דתחובה לו בבגדו [ה] לא דנקיט ליה בידיה ת"ש לא יצא החייט במחטו התחובה לו בבגדו מאי לאו בערב שבת לא [ו] כי תניא ההיא בשבת והתניא[ב] לא יצא החייט במחטו התחובה בבגדו בע"ש עם חשיכה הא מני רבי יהודה היא דאמר אומן דרך אומנתו חייב [ז] דתניא [ח] לא יצא החייט במחטו התחובה לו בבגדו ולא נגר בקיסם שבאזנו ולא סורק במשיחה שבאזנו[ג] ולא גרדי באירא שבאזנו ולא צבע בדוגמא שבצוארו ולא שולחני בדינר שבאזנו ואם יצא פטור אבל אסור דברי ר"מ ר' יהודה אומר אומן דרך אומנתו חייב ושאר כל אדם פטור תני חדא לא יצא הזב בכיסו ואם יצא פטור אבל אסור ותניא אידך [ט] לא יצא ואם יצא חייב חטאת אמר רב יוסף לא קשיא הא ר"מ הא ר' יהודה א"ל אביי אימור דשמעת ליה לרבי מאיר במידי דלאו היינו אורחיה במידי דהיינו אורחיה מי שמעת ליה דאי לא תימא הכי אלא מעתה הדיוט שחקק קב[ד] בבקעת בשבת לר"מ הכי נמי דלא מחייב אלא אמר רב המנונא לא קשיא כאן בזב בעל שתי ראיות כאן בזב בעל ג' ראיות מ"ש זב בעל שתי ראיות דחייב דמיבעי ליה לבדיקה זב בעל ג' נמי מיבעי ליה לספירה לא נצרכא אלא לבו ביום והא מיבעי ליה כדי שלא יטנפו כליו א"ר זירא האי תנא הוא דאמר *כל אצולי טנוף לא קא חשיב דתנן [י] הכופה קערה על הכותל אם בשביל שתודח הקער' הרי זה [א] בכי יותן אם בשביל שלא

וכן בגת. לקמיה מפרש לה: כרמלית. כגון בקעה דמדרבנן הוא לאסור להכניס ולהוציא: מהו. לעמוד ברה"י או ברה"ר ויושיט ראשו לכתחלה לתוכו וישתה: היא היא. כשם שאסרנו זו במשנתנו כך זו אסורה: היא גופה. אפי' יוציא הכלי מתוכה לרשות היחיד או מתוכה לרה"ר מדרבנן בעלמא הוא: ואנן ניקום ונגזור. הושטת ראשו אטו הוצאת כלי: אי נימא רה"י. כגון גבוה י' וקאמר דלא יעמוד ברה"ר וישתה לתוכה תנינא: ואי רה"ר. כגון אינה גבוה ג'[ו]: לענין מעשר. דשתיה על הגת ממש שלא עקרו משם להוליכו תולה הויא שתיית עראי ופטור ממעשר כל זמן שלא ירד לבור שהוא גמר מלאכתו למעשר[ו] אבל להוליכו[ה] משם הוי קבע שאין בדעתו להחזיר המותר ואע"ג דלא נגמר מלאכתו למעשר אסור: בחמין. שמזגו בחמין הוא אינו ראוי להחזיר המותר שלא יחמיץ את היין מחמת החמין: מאי לאו דתחובה בבגדו. שאין דרך הוצאה בכך ולפי' הוציאה לרשות הרבים משתכחה שבות בעלמא הוא וקא גזור סמוך לחשכה אטו חשכה אלמא גזרינן לאיסורי שבת גזירה לגזירה: כי תניא ההיא. בשבת עצמה דהלא גזירה איכא גזירה תחובה בבגדו אטו היכא דמפיק בידים: אומן. המוציא דרך אומנתו שהוא רגיל לצאת לפרקים כן במזיד חייב דהשתא לדידיה ליכא אלא חדא גזירה דגזרינן סמוך לחשכה אטו חשכה: בקיסם שבאזנו. קיסם ארוך ושוה כעין סרגלא שמסרטטין בה ספרים שקורין ריי"ל בלע"ז ובו משוין את הנסרים כדרך נגרים שלנו משוים בנטיית קו[ו]. ולי נראה שכל השנויין כאן אינו אלא שנותנין אותו בני האומנות עליהן בצאתם לשוק כדי שיכירו מאיזו אומנות הוא וישכרוהו למלאכה: סורק. בגדים שקורין פיליר"ש: במשיחה. הוא קושר הקולים שקורין קרדונ"ש וגם את הבגד תופר ומחבר בו ב' ראשין[ז] כשמותחו על יתדות האומנות לאוחזו במקלות לזקוף את שערו: אירא. הוא צמר או צמר גפן שסותם בו פי הקנה לאחר שהניח בתוכו פקעיות הערב ומשייר בנקב[ח] מלא חוט לארוג וזורקו לקנה והפקיע מתגלגל לתוכו[ט] ולצאת אינה יכולה שנסתם הנקב: דוגמא. מעט צמר צבוע אדום ומעט צבוע שחור וכן בכל מיני צבע שמראה בהם דוגמא לאחר[י] כזה תרצו או כזה תרצו: כיס. שעושין לזב וקושרו לפי האמה לקבל בו את הזוב: הא רבי יהודה. דזו דרך הוצאתו במזיד: במידי דלאו היינו אורחיה. כגון כל אלו השנויין למעלה אין דרך הוצאתו אלא ביד אפילו לאומן אלא בשעה שהוא רוצה להכריז לעצמו שהוא אומן אבל כיס לזב אין דרך הוצאתו אלא בכך מי שמעת ליה דפטור: דאי לא תימא הכי. דמודה ר"מ במי שכל דרכו בכך: הדיוט שחקק קב בבקעת. הואיל ואינו אומן ואין דרך חקיקה בכך הכי נמי דפטור דהרי מוהל א"כ לא מחייב ר' מאיר בשבת אלא אומנין אלא על כרחין הואיל וכל דרך חקיקתו של זה בכך מיחייב והכא נמי הואיל וכל דרך הוצאה זו לזה[כ] בכך חייב: זב בעל שתי ראיות. חייב לפי שהכיס צריך לו לבדוק עצמו אם יראה עוד שלישית ויהיה זב גמור לקרבן וכיון דצריכה לו הויא ליה לדידיה דרך הוצאתו בכך: מיבעי ליה לספירה. דכתיב (ויקרא טו) וכי יטהר הזב וספר לו שבעת ימים ז' נקיים וצריך הוא לכיס לבדוק לו היום נקיות שאלו יראה באחד מהן יסתור את הכל דבעינן רצופין דכתיב[כ] לטהרתו טהרה אחת לכולן שלא תהא טומאה מפסקת ביניהן[ל]: לבו ביום. באותו יום שבת ראה הראיה שלישית דזוב אינו צריך לכיס כל אותו היום שאין אותו יום ממנין הנקיים: לא חשיב. הלכך לאו דרך הוצאה היא לו: כפה קערה על הכותל. שיורדין גשמים עליו: הרי הוא בכי יותן. דאחשבינהו להנך משקין והראה בדעתו שצריך להן ואע"ג דלא ניחא ליה נפילה שנפלו על הפירות לאחר זמן הוו מוכשרין דתנן (מכשירין פ"א) כל משקה שתחלתו לרצון אע"פ שאין סופו לרצון מכשיר: שלא

דמחייב בשעת בליעה אלא אהוצאה מחייב נמי בשעת בליעה כדפרישית ורש"י מיירי בענין אחר במכולת תפילין (עירובין דף צז.) ובפ"ב דעירובין (דף כ. ושם) פירשתי ונראה לר"י דהלכה כר"מ בגזרותיו בהא דאמר לא יעמוד ברה"ר ומטלטל ברה"י או איפכא לית הלכתא כוותיה אלא כרבנן דשרו כדמוכח במכולת תפילין (שם דף צח:) דאמר מתני ליה רבי חנינא בר שלמיא לחייא בר רב קמיה דרב לא יעמוד כו' א"ל שבקת רבנן ועבדת כר"מ:

אמר אביי מנא אמינא לה. דגזרינן גזירה לגזירה *דוקא בהוצאה גזר אביי וכל הנהו דמייתי לאיה מיירי בהוצאה אבל בעלמא לא גזר דהא בריש ביצה (דף ג.) פריך אביי למאן דגזר ביצה שנולדה בי"ט אטו פירות הנושרים היא גופה גזירה ואנן ניקום כו': **אלא** לאו כרמלית. ואע"ג *דאין כרמלית בכלים האי גת כיון דמחובר לקרקע לא שמיה כלי: **ואם** יצא פטור אבל אסור דברי ר"מ. והא דתנן בפרק במה אשה (לקמן דף סב.) ואם יצאה אשה במחט הנקובה חייבת חטאת התם לגמרי דרך הוצאה בכך וכן נמי הא דאמר ר"מ אם (א) שכח והוציאה בפיו חייב התם נמי דרך להוציא המאכל בפה: **כל** אצולי טינוף לא קא חשיב. אע"ג דהוי אורחי' בכך כיון דלא הוי אורחיה אלא משום אצולי טינוף לא חשבינן הוצאה כי אורחיה תדע דהא הכופה קערה בשביל שלא ילקה הכותל אינו בכי יותן אע"ג דניחא ליה שנופלים המים ברחוק מן הכותל ע"י הקערה כיון דלא ניחא ליה אלא משום אצולי טינוף לא חשבינן ניחותא לגבי הכשר ה"נ לא חשיב הוצאה כי אורחיה ופריך התם לא ניחא ליה בהאי משקין כלל הכא ניחא ליה בהאי כיס לקבולי בי' זיבה וכה"ג שמקבל מים לאצולי טינוף חשיב משקה לרצון כדמוכח מסיפא וכי היכי דחשיב משקין המתקבלין אע"ג דלאצולי מטינוף (ב) משום דאחשבינהו קבלתן ה"נ חשיב כיס המקבל זיבה לאצולי מטינוף הוצאה כי אורחיה: ושבתוכה

עין משפט נר מצוה

עח א מיי' פט"ו מהל' שבת הלכה ב סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שנ סעיף א:

עט ב מיי' פ"ה מהל' מעשר הלכה טו:

פ ג מיי' פי"ט מהל' שבת הלכה כו סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' רנב סעיף ו:

פא ד ה מיי' שם הלכה כא וסמג שם טוש"ע א"ח סי' שא סעיף יג:

פב ו מיי' שם הל' כב טוש"ע שם סעיף יג:

פג ז מיי' פי"ב מהל' טומאת אוכלין הל' ג:

תורה אור השלם

א) וְכִי יֻתַּן מַיִם עַל זֶרַע וְנָפַל מִנִּבְלָתָם עָלָיו טָמֵא הוּא לָכֶם: [ויקרא יא, לח]

רבינו חננאל

וכן בגת: **איבעיא להו** מהו לעמוד בכרמלית וישתה ברה"י או ברה"ר אע"פ שאינו מכניס ראשו ורובו למקום שהוא שותה. **אמר אביי היא היא.** כלומר אסור. **רבא אמר היא גופה גזירה.** להכניס ראשו ורובו למקום ששותה משום חששא שמא יוציא מרשות לרשות ליקום וניגזור בכרמלית לחייבו להכניס ראשו ורובו העומד (ברה"י) [בכרמלית] ושותה (בכרמלית) [ברה"י] למקום ששותה אטו עומד ברשות [הרבים] ושותה ברה"י שהוא עצמו גזירה גזרינן עליה שמא יוציא מרשות לרשות אלא מותר בכרמלית ובקש להביא ראיה לדבריו מסיפא דקתני וכן בגת. כלומר הגת בכרמלית הוא ואסור. **ודחה רבא ואמר האי דקתני וכן בגת לענין מעשר.** והכי קאמר כשם שהעומד ברה"ר ושותה ברה"י אינו מותר לו לשתות אא"כ יכניס ראשו ורובו למקום שהוא שותה. שאם ישאר לו מים מותר להחזירן למקומן כן בגת לענין מעשר אינו מותר לו לשתות מן היין שבגת קודם שיעשר אלא אם הן צונן שיתכן לו להחזיר המותר אבל בחמין שמפסידין היין ואי אפשר לו להחזיר המותר אסור לו לשתות שכיון שמזגו בחמין נקבע למעשר ואסור. **ואקשי'** עליה דרבא מהא דתנן לא יצא החייט במחטו שהוא גזירה לגזירה כי זו המחט היא תחובה לו בבגדו וגזרי' עליה שלא יצא בה בבין השמשות שמא יצא בה במחט התחובה בבגדו בשבת וגזרינן בה בשבת שמא יצא במחטו בידו ושני **רבא** הכי הא דתנן לא יצא החייט במחטו כשאוחז המחט בידו. וגזרינן עליה בין השמשות שמא יוציאה בשבת דחדא גזירה היא והא דתניא בהדיא במחט התחובה לו (והברייתא דתניא במחט התחובה לו) בבגדו העמידה בשבת עצמה וגזירה שמא יוציאנה בידו דחדא גזירה היא והא דתניא בהדיא במחט התחובה לו בבגדו ע"ש עם חשיכה אוקמא כר' יהודה דאמר אומן דרך אומנתו חייב כלומר החייט חייב במחט התחובה לו בבגדו כאחד המוציאה בידו דלאו גזירה לגזירה היא: **תני חדא לא יצא הזב בכיס שלו** ואם יצא פטור אבל אסור ותניא אידך לא יצא ואם יצא חייב חטאת קשיין אהדדי ופריק רב יוסף לא קשיא הא ר' מאיר הא ר' יהודה ונדחת זו גם פירק רב המנונא דהא דקתני פטור בזב בעל שלש ראיות והא דקתני חייב חטאת בזב בעל ב' ראיות דבעי ליה כיס שאם יראה אחרת חייב קרבן. דחינן דגם בבעל ג' ראיות בעי כיס שאם יספור ימים טהורים וראה אח"כ סותר כל הימים הטהורים וחוזר לחשוב מאותו היום ולהבא ז' ימים טהורים ואח"כ יטהר. **ושנינן** כגון שראה זוב בו ביום בשבת ולא ספר ימים טהורים עדיין ואין צריך כיס לספירה. ודחינן אם אין שם צורך הכיס לספירה צריך לו כדי שלא יטנפו כליו. **ודחה רב זירא** ואמר האי תנא כל אצולי מטינוף לא חשיב ליה מלאכת מחשבת וכי האי תנא דהכופה קערה על פי הכותל:

מסורת הש"ס עם הוספות

א) עירובין צט:, ב) [ביצה ג. וש"נ], ג) עירובין שם מעשרות פ"ד מ"ד, ד) תוספתא פרק א, ה) חולין טז. מכשירין פ"ד מ"ג, ו) עיין לעיל ז., ז) ב"מ צב., ח) שם, ט) נדה לג., י) כתובות עז., כ) לקמן קב ע"א.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ואם יצא וכו' ר"מ אם היתה שבת והוציאו בפיו: (ב) ד"ה כל וכו' אע"ג דלאצולי מטינוף הן משום:

גליון הש"ס

גמ' כל אצולי טינוף וכו'. עי' לקמן סד ע"ב תוד"ה ומטוך: תוס' ד"ה אמר אביי וכו' דוקא בהוצאה וכו'. עי' עירובין לה ע"א תוד"ה אלא למאן דאמר: ד"ה אלא לאו וכו' דאין כרמלית בכלים. כמו שפירש"י לעיל ט ע"א ד"ה פחות:

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

רב נסים גאון

רבא אמר גזירה היא וניקו לגזור גזירה לגזירה. היא וגזירה הזכורה בפרק עושין פסין (עירובין כ) גזירה דילמא חזי ליה לאיבוס דמיקלקל ושקיל ליה לדוולא ומפיק ליה ותוואי ליה לאידך גיסא נמי דמיקלקל ומנח ליה ומפיק ליה מרה"י לרה"ר. **ואיתא** במס' יום טוב בפ' המביא כדי יין (דף לה) אמרו כל דבר שמותרו חוזר לא קבע וכן השותה על הצונן פטור מן המעשר מפני שמחזיר את המותר. **אלא אמר רב המנונא לא קשיא כאן בזב בעל ב' ראיות וכאן בזב בעל ג' ראיות.** ומה הפרש בין זב הרואה ב' ראיות ובין זב הרואה ג' ראיות זכור במשנה בפ' מגילה נקראת (דף ח) אין בין זב הרואה שתי ראיות לרואה ג' אלא קרבן והתלמוד ברור הדבר ופירשו מן הכתוב מנה הכתוב שתים וקרא טמא דכתיב (ויקרא טו) איש איש כי יהיה זב מבשרו זובו טמא הוא הזכיר הזיבה ב' פעמים וכן אמר טמא ודן עליו ליטמא בב' ראיות וחזר ואמר (שם) וזאת תהיה טומאתו בזובו רר בשרו את זובו או החתים בשרו מזובו טומאתו היא מנה הכתוב ג' וקרא טמא הזכיר הזיבה ג' פעמים וכן אמר טמא ואם בב' ראיות דן עליו ליטמא ובג' ראי' אינו דין שיהא טמא שעד שלא ראה ג' ראה ב' ומאי (כו) אתני לן האי קרא אחרינא ומגמרי מרבנן פירושא דיליה ב' ראיות לטומאה וג' לקרבן ובמשנת זבין בפ' ב' ראה ראיה ראשונה בודקין אותו וכו' ר' אליעזר אומר אף בשלישית בודקין אותו מפני הקרבן. **וכן** עוד לדבריהן זב בעל שלש ראיות נמי מיבעי ליה לספירה א) עיקר דיליה בקרא לשום מאי דגמרינן בפירושיה והוא שאמר הכתוב (ויקרא טו) וכי יטהר הזב מזובו וספר לו שבעת ימים ואמרו בתורת כהנים שבעת ימים יכול בין מסוכין ובין מפוזרין ת"ל לטהרתו שתהא טהרתו אחת כלומר צריך שיהיו ימי הטהרה רצופין כדי שלא תפסיקם טומאה ואם יראה במקצתן זיבות הרי סותר כל מה שעבר עליו מימי הספירה וחייב לספור אחר שיטהר מטומאתו ז' ימי טהרה מתחלה עד שימלאו לו כולם בטהרה והוא טהור ובמשנת זבין בפרק א' אמרו אבל אם ראה זוב אפי' יום ז' סותר שלפניו ובמסכת נדה בפרק המפלת (דף כב) אמר ליה גזירת הכתוב היא זיבה גמורה סותרה כל ז' צמצומי זיבה לא סותרה כל ז' ובפ' בנות הכותים (נדה דף לג) בעי רמי בר חמא פולטת שכבת זרע מהו שתסתור בזיבה ראה היא וכו' ולישעמיך זב גופיה היכי סתר אחרי טהרתו אמר רחמנא שלא תהא טומאה מפסקת ביניהן אלא מאי אית לך למימר שלא תהא טומאה זיבה מפסקת ביניהן ובפ' כל הזבחי' (ד' כט) תניא אמרו אמר לו ר' עקיבא מצינו בזב וזבה ושומרת יום כנגד יום שהן בחזקת טהרה וכיון שראו סתרו ובסוף הפרק הא' מן כריתות (דף ח) אמרו הא קמ"ל דווקא דראה בלילי ח' אבל ביממא דז' לא דקסבר כל ראייה שהיא סותרת אין מביאה לידי קרבן ובפסחים בפ' כיצד צולין את הפסח (ד' פא) ובנזירות בסוף פ' הריני נזיר (ד' טו) אמרו תאני ר' אושעיא אבל הרואה זב בשביעי סותר שלפניו ורבים כמו אלה ובנזיר אמרו עוד והימים הראשונים יפלו מי שיש לו אחרונים סותר כו' כי שמא נזיר הטומאה סותרת הכל ואין התגלחת סותרת הכל כו':

חשק שלמה על רב נסים גאון א) [לפנינו בגמ' איתא לספירה].

הגהות וציונים

א) [הך טעמא מפני שהוא מחזיר כו' אינו במשנה דמעשרות רק בעירובין] (גליון) עיין רש"ש: ב) בכתי' הגירסא ת"ש (וכ"ה ישר, דק"ס): ג) בכתי' במשיחה שבצוארו וכו' ולא צבע בדוגמא שבאזנו (וכ"ה ברמב"ם מהדו' פרנקל וברי"ף ובמאירי): ד) [עי' מה שפירש בערוך ערך קב] (גליון): ה) צ"ל אבל הוציאו משם וכ"ה בכתי': ו) עיין זכריה (א, טז) וקו ינטה ופירוש רש"י שם: ז) נרצ"ל ראשיו: ח) נרצ"ל ומשייר בו נקב: ט) בכתי' בתוכו: י) צ"ל לאמר כזה (דפו"ר, חכמת מנוח): כ) ברש"י כתי' הוצאה של זב בכך:

שלא ילקה הכותל אינו בבי יותן מי דמי התם לא קא בעי להו להני משקין כלל הכא קא בעי להו להאי כים לקבולי ביה זיבה הא לא דמיא אלא לסיפא (א) עריבה שירד דלף לתוכה מים הניתזין והנצפין אינן בבי יותן ושבתוכה הרי זה בבי יותן אלא אביי ורבא דאמרי תרוייהו ל"ק הא ר' יהודה והא ר' שמעון תני דבי רבי ישמעאל יוצא אדם בתפילין בע"ש עם חשיכה מאי טעמא כיון דאמר רבה בר רב הונא חייב אדם למשמש בתפילין כל שעה ושעה ק"ו מציץ מה ציץ שאין בו אלא אזכרה אחת אמרה תורה והיה על מצחו תמיד שלא יסיח דעתו ממנו תפילין שיש בהן אזכרות הרבה על אחת כמה וכמה הלכך מידכר דכיר להו תניא חנניא אומר חייב אדם למשמש בבגדו ע"ש עם חשכה אמר רב יוסף הלכתא רבתי לשבת: לא יפלה את כליו כו': איבעיא להו לא יפלה את כליו ביום שמא יהרוג ורבי אליעזר היא דתניא אמר רבי אליעזר ההורג כינה בשבת כאילו הורג גמל ולא יקרא לאור הנר שמא יטה או דילמא תרוייהו שמא יטה ת"ש אין פולין ואין קורין לאור הנר מי אלימא ממתניתין ת"ש אין פולין לאור הנר ואין קורין לאור הנר אלו מן ההלכות שאמרו בעליית חנניה בן חזקיה בן גרון ש"מ דתרוייהו שמא יטה ש"מ אמר רב יהודה אמר שמואל אפילו להבחין בין בגדו לבגדי אשתו אמר רבא לא אמרן אלא דבני מחוזא אבל דבני חקליתא מידע ידעי ודבני מחוזא נמי לא אמרן אלא זקנות אבל דילדות מידע ידיעי ת"ר אין פולין ברה"ר מפני הכבוד כיוצא בו אמר (רבי) יהודה ואמרי לה רבי נחמיה אין עושין אפיקטויזין ברה"ר מפני הכבוד ת"ר המפלה את כליו מולל וזורק ובלבד שלא יהרוג אבא שאול אומר נוטל וזורק ובלבד שלא ימלול אמר רב הונא הלכה מולל וזורק וזהו כבודו ואפי' בחול רבה מקטע להו ורב ששת מקטע להו רבא שדי להו לקנא דמיא אמר להו רב נחמן לבנתיה קטולין ואשמעינן לי קלא דסנוותי תניא רשב"א אומר אין הורגין את המאכולת בשבת דברי ב"ש וב"ה מתירין וכן היה רשב"א אומר משום רשב"ג אין משדכין את התינוקות לארס ולא את התינוק ללמדו ספר וללמדו אומנות ואין מנחמין אבלים ואין מבקרין חולין בשבת דברי בית שמאי וב"ה מתירין: ת"ר הנכנס לבקר את החולה אומר שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבא ור"מ אומר יכולה היא שתרחם

רבי

שלא ילקה כו'. דהיינו אלולי טיפוף לא חשיב ליה הך כפיי': **מי דמי.** (ב) הא לא ניחא ליה בהך משקין כלל ובלעו לא ילדו ונהי נמי דכפייה קערה חשיבא ליה אגן משיטתא דמשקין בעינן וכפייה זו אינה אלא לגלות עליהן שאינו חפץ בהן. אבל הכא לענין שבת אמשיטתא דהוצאה קפדינן והך הוצאה דכים חשיבא דקא מיבעי ליה לקבל על בגדיו: **הא לא דמיא.** ע"כ אם להכשר זרעים באת לדמויה לא תדמיה אלא להך: **שירד דלף לתוכה כו'.** משנה היא במסכת מכשירין (פ"ד משנה ה) השנויה אחר סיפא דהכופה את הקערה והכי תנן עריבה שירד הדלף לתוכה כו' הנימה שירד הדלף לתוכה מים הניתזין והצפים ב"ש אומרים בכי יותן וב"ה אומרים אינם בכי יותן נטלה לשופכה אלו ואלו מודים שהן בכי יותן ומ"מ יש לשמוע מהך סיפא כדגרסינן בספרים (וכב"ה) נתנה לעריבה זו שירד הדלף לתוכה אע"ג דאלולי טינוף הוא אפילו הכי מדלא כפאה גלי דעתי' דאתשבינהו לקבלן והוו חשובים אותן שבתוכה. והך הוצאה נמי אחשבה לקבולי בהאי כים האי זיבה אע"ג דזיבה לא ניחא ליה אגן לאיתויי אהוצאת זיבה לא מהדרינן אלא אהוצאת כים: **הניתזין.** למרחוק: **והצפין.** מלמעלה כשהיא מלאה: **אינן בבי יותן.** דלא ניחא ליה בהו: **הא רבי יהודה.** דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה שבלעדיו לא תעשה ואינו צריך לעיקר (תחלתה) [תכליתה] כי הכא שאינו צריך לזיבה זו שעל ידה בא הכים הזה ואעפ"כ חייב עליה ופלוגתייהו בהמצניע (לקמן דף צג:) גבי מוציא המת במטה חייב ואע"ג דהוצאת המת לא ניחא ליה ביה. ור"ש פוטר: **עם חשיכה.** ולא חיישינן דילמא נפיק בהו משתמשן: **והיה על מצחו תמיד.** קרא יתירא הוא לכך דרשה דהא כבר קבע ליה מקום והיה על מצח אהרן: **למשמש בבגדו.** שלא יהא כרוך בשום דבר פן יוליכנו: **הלכתא רבתי.** דבר גדול יש כאן להפרישו מאיסור שבת: **שמא יהרוג.** וביום נמי עסקינן ולאור הנר דמתני' אלא יקרא קאי: **כהורג גמל.** כלומר דגדול הוא: **או דילמא.** לאור הנר דקתני אתרוייהו קאי ותרוייהו שמא יטה אבל ביום שפיר דמי: **מי אלימא ממתניתין.** דקתני לאור הנר בסוף ואפ"ה מספקא לן דאיכא לפלוגי בהו ולמימר דלאור הנר אלא יקרא קאי הכא נמי איכא למימר דאין פולין אפילו ביום ולאור הנר אאין קורין קאי: **ת"ש.** דקתני לאור הנר בתרווייהו: **בני מחוזא.** מפנקי ולא עבדי מלאכה ובגדיהם רחבים כשל אשה וצריכים עיון: **מידע ידעי.** שבגדי האנשים קצרים שעוסקין בשדות במלאכה ושל נשים רחבים כמו יד שלהן: **זקנות.** קצרים במקצת ושל אנשים מעונגין רחבים ודומין זה לזה וגזרינן שמא יטה: **אבל דילדות.** רחבים הרבה ואין של אנשים דומין להם: **ברה"ר.** בחול: **מפני הכבוד.** של עוברין שלא ימאסו: **אפיקטויזין.** הקאה גומיטא בלע"ז כך מצאתי: **מולל וזורק.** בשבת מולל להתיש כחן שלא יחזרו אליו ובלבד שלא ימלול בדוחק ויהרוג דסבירא ליה הריגת כינה שבות ואבא שאול כר"א ומחייב חטאת הלכך גזרינן מלילה שלא יהרוג: **מקטע להו.** הורגן ובשבת: **לקנא.** ספל: **מאכולת.** כינה: **מתירין.** כדמפרש טעמא בפרק שמונה שרצים (לקמן דף קז:) מאילים מאדמים דמשכן מה אילים פרים ורבים אף כל שפרה ורבה וכינה אינה פרה ורבה אלא מבשר אדם היא גדלה: **וכן היה רבי שמעון בן אלעזר אומר.** דבהני נמי פליגי ב"ש וב"ה: **אין משדכין.** בשבת משום ממצוא חפצך: **וב"ה מתירין.** דקא סברי חפצך ולא חפצי שמים: **ואין מנחמין.** משום דמצטער עם המצטערין: **שבת היא מלזעוק.** צריך (ג) להרחיב דעתם בתנחומים שלא יצטערו: **יכולה היא שתרחם.** אם תכבדוה מלהצטער בה:

בתוך

ושבתוכה הרי זה בבי יותן. אין זה במשנה אלא שהש"ס מדקדק מדנקט הניתזין והנצפין אינן בבי יותן משמע הא שבתוכה הרי הן בבי יותן: **שמא יהרוג.** פירש הרב יוסף מאורליינ"ש דכינה היינו שמורה הקופצת דכתיב והך את עפר הארץ והיה לכנים (שמות ח) ודרך שמורה הקופצת לצאת מן הארץ וזאת נחלקו עליו רבנן אבל פרעוש היא הכינה הרוחשת ומחייב עליה אפילו לרבנן כדאמרי' בפ' שמונה שרצים (לקמן דף קז: ושם) ואין נראה לר"ת דאמרינן במדרש אף כי אנוש רמה אלו כנים שבראש (ד) ובנדה פ"ב (דף כ:) שאלה מסריקותא מקטל קלמי ופי' בקונטרס מסרק להרוג כנים ואין דרך שמורה הקופצת להיות בראש ועוד בברכות (פ"ו דף נא:) אמרינן ממהדורי מילי ומסמרטוטי קלמי ודרך כנים לבנות הרוחשות להיות בסמרטוטי מבגדים ישנים ועוד דפרעוש אמר לקמן בפרק שמונה שרצים (דף קז:) שהוא פרה ורבה וכינה הרוחשת אינה פרה ורבה אלא באה מזיעת אדם לכך נראה לר"ת דשמורה הקופצת היא פרעוש ומחייב עליה לכ"ע וכינה הרוחשת שרי להרוג כב"ה המתירין ובקונטרס נמי פירש בסמוך דרבה מקטע להו בשבת: **מי אלימא ממתניתין.** והפושט ס"ד דברייתא דרכה לפרש טפי ממתניתין ועוד דבברייתא קתני אין פולין ואין קורין משמע טפי דקאי לאור הנר אתרווייהו מבמתני' דקתני ולא יפלה את כליו: **אפילו להבחין בין בגדו לבגדי אשתו.** דרכן היו להיות שוין מכאן נראה לאסור להבחין בין בגדו לבגדי חברו לאור הנר: **נוטל וזורק ובלבד שלא ימלול.** נראה לפרש דאבא שאול כרבנן וגזר מלילה דהיינו אטו מלילה דפרעוש ומלילה דפרעוש שמא יהרוג וכולה חדא גזירה היא ורש"י פי' דכר' אליעזר סבירא ליה וקשה דמשמע דרבי אליעזר סבירא ליה דלפלות נמי אסור דקאמר לעיל לא יפלה שמא יהרוג ור' אליעזר היא ומיהו י"ל דלעיל לא קאי הכי: **רבה מקטע להו.** מפרש ריצ"א בחול וקאי אדרב הונא דקאמר זהו כבודו אפילו בחול ואנן סמכינן אפרש"י דפי' בשבת וקיימא כבית הלל דשרו בסמוך:

רבי

מסורת הש"ס עם תוספות

א) [לקמן עב: וש"נ], ב) תוספתא פ"א ה"ז, ג) [עי' תוס' מנחות לו: ד"ה לא קשה], ד) יומא ז: מנחות לו., ה) לקמן דף קז., ו) [לקמן דף יג:], ז) [תוספתא פרק י"ז], ח) [תוספתא שם ע"ש], ט) ישעיה נח יג, י) [קהלת פרשה ה פסוק ברכות הטובה].

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלא לסיפא עריבה שנתנה שירד דלף: (ב) רש"י ד"ה מי דמי התם לא ניחא: (ג) ד"ה שבת היא מלזעוק צריך (להרחיב) תז"מ ונ"ב ס"א להבריא: (ד) תוס' ד"ה שמא וכו' רימה אלו כנים שבראש ואין דרך שתורה הקופצת להיות בראש ומנדה פ"ב וכו' להרוג כנים ועוד בברכות כצ"ל:

◆

גליון הש"ס

גמ' מי אלימא ממתניתין וכו'. לקמן דף סג ע"א עירובין דף סט ע"ב: שם ואין מבקרין חולין וב"ה מתירין. עי' לקמן קיג ע"א תוס' ד"ה ולאמר ר"ל: רש"י ד"ה וב"ה מתירין דקסברי חפציך וכו'. לקמן דף קנ ע"א:

◆

תורה אור השלם

א) וְהָיָה עַל מֵצַח אַהֲרֹן וְנָשָׂא אַהֲרֹן אֶת עֲוֹן הַקֳּדָשִׁים אֲשֶׁר יַקְדִּישׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכָל מַתְּנֹת קָדְשֵׁיהֶם וְהָיָה עַל מִצְחוֹ תָּמִיד לְרָצוֹן לָהֶם לִפְנֵי יְיָ: [שמות כח, לח]

◆

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

◆

הגהות וציונים

א] במשנה הגי' והצפין (וכ"ה ברש"י ותוס' הרא"ש): ב] [שם אי' ואלו] (גליון): ג] כרי"ף נוסף לאור הנר לא (הגרש"א מדפו"ר): ד] [צ"ל רבן] (גליון): ה] גירסת ר' פרחיה אפקטויזין: ו] עיין לקמן קמ"ג ע"א וברש"י של "לקנא" אינו ל' השימוש אלא ספל בלשון ארמי נקרא לקנא, וא"כ צ"ל שדי להו ללקנא דמיא (וכ"ה בערוך ערך לקן ובכת"י): ז] בכת"י קטלן ואשמען: ח] [צ"ל בשבת אומר וכו'] (גליון): ט] נמחק ע"פ המהרש"ל עיי"ש ועיין באה"ס שמגיה דלב"ה: י] נראה הגירסא תחלתה ולא כדהוגה "תכליתה" דכן מוכח מתוס' לקמן צד ע"א ד"ה ר"ש דכוונת רש"י שא"צ להתחלה ולהסיבה שהביאתו להמלאכה כגון הבא שלא רצה בזיבה וכן גבי מת לא רצה שימות ותוס' שם הם דמפרשים שא"צ לתכלית המלאכה עיי"ש: כ] נדצ"ל שלא יהא כרוך בו שום דבר, כ"ה בכת"י וברש"י שברי"ף: ל] רש"י לא גרס בגמרא "ביום" וכן בכת"י ליתא: מ] נדצ"ל **בשבת** (חכ"מ וכ"ה בכת"י): נ] דיבור זה צ"ל אחר ד"ה "ואין מנחמין" (באה"ס):

עין משפט נר מצוה

פב א מיי' פי"ב מהל' טומאת אוכלין הלכה ח:

פג ב מיי' פי"ט מהל' שבת הלכה טו סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן רנב סעיף ו:

פד ג מיי' שם ופ"ד מהלכות תפילין הל' יד סמג עשין כב טור שו"ע או"ח סימן כח סעיף א:

פה ד מיי' פי"ט מהל' שבת הלכה כו סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן רנב סעיף ז:

פו ה מיי' פי"א מהל' שבת הלכה יד סמג שם טוש"ע או"ח סימן שטז סעיף ט:

פז ו מיי' שם הלכה טו טור שו"ע שם סעיף יא:

פח ז ח מיי' פי"א מהל' שבת הל' ג סמג שם טוש"ע או"ח סימן שו סעיף ט:

פט ט מיי' פכ"ד מהל' שבת הלכה ה סמג שם טוש"ע או"ח סי' שו סעיף ו וסימן רפז:

◆

רבינו חננאל

ואיפרכא הא דרבי זירא ואמרינן מי דמי הכים דוב לקערה בכותל כו'. **ואוקמינה אביי ורבא** הא דקתני חייב ר' יהודה דסבר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה והא דקתני פטור לר' שמעון דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה וקיי"ל כר' שמעון: **תני דבי שמואל** יוצא אדם בתפילין ע"ש עם חשיכה מ"ט כיון דאמור רבנן חייב אדם למשמש בתפלין בכל שעה ק"ו מציץ ומה ציץ שאין בו אלא אזכרה אחת אמרה תורה תמיד תפלין שיש בהן הזכרות הרבה עאכו"כ הלכך מדכר דכיר להו. **תניא חנניא** [אומר] חייב אדם למשמש בבגדו ערב שבת עם חשיכה אמר רב יוסף הלכתא רבתי לשבת וכן הלכה: **לא יפלה את כליו.** איבעיא להו שמא יטה או שמא יהרוג כנים ומתניתין רבי אליעזר היא דקתני ההורג כינה בשבת והוא הפרעוש כהורג גמל בשבת ופשטנא לא יפלה שמא יטה את הנר. **אמר רב יהודה אמר שמואל** אפילו להבחין בין בגדו לבגדה והני מילי בבני מחוזה ובזקנות אבל בילדות בגדיהן מידע ידיען שהן רחבות ודבני חקליאתא נמי מידע ידיען: **תנו רבנן** אין פולין ברשות הרבים ואין עושין אפיקטויזין ברה"ר

◆

רב נסים גאון

לא קשיא הא ר' יהודה דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה **הא ר' שמעון** דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה. אבל עיקר דבריו של ר' שמעון במשנה בפרק המצניע (דף צג) דתנן וכן כזית מן המת וכזית מן הנבילה וכעדשה מן השרץ חייבין ור"ש פוטר ובגמ' אמרי פוטר היה ר"ש אף במוציא את המת לקוברו וזאת ההוצאה מלאכה שאינה צריכה לגופה היא לפי שזה שהוציא כלים מרשות לרשות לא לצורך גופו הוציא לא לאכלו ולא ליהנות ממנו ולזאת נקראת מלאכה שאינה צריכה לגופה שאם חס ושלום יהיה זה המת סרוח או זאת הנבילה סרוחה ואין יכול לעמוד עמה מפני הריח הרע אז ר' שמעון מודה שאם הוציאה חייב חטאת מפני שהיא באותה שעה נעשית מלאכה שצריכה לגופה ופרק אמר ר' עקיבא (דף צ) תנו רבנן המוציא ריח רע כל שהוא ובגמ' רבבי מערבא אמרי את המת במטה חייב דברי הכל ולא כן תאני אף ריח רע כל שהוא ואמר ר' לא ור' שמעון מודה ליה. **אבל** דברי ר' יהודה כבר אמר בעל ההלכות גדולות בהלכות שבת כופין את הקערה על הנר בשביל שלא תאחוז בקורה ועל צואה של קטן ועל עקרב שלא תישך אמר ר' יהודה מעשה בא לפני רבן יוחנן בן זכאי ואמר חוששני לו מחטאת הא דאמרי' בכל דוכתא ר' יהודה דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה לא אשכחן לה (עיקבא) [עיקרא] אלא מן האי ומאי דכי פליגי תנא קמא ור' יהודה בהא מתניתא במלאכה שאינה צריכה פליגי דקא אמרינן איכא דמתני לה אהא הצד נחש בשבת ומתעסק שלא ישכנו פטור ואם לרפואה חייב מאן תנא אמר ר' יהודה ר' שמעון היא דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה וקא פשטינן ליה להההוא דפטור ומותר מהא ועל עקרב שלא תישך אלמא כי פליגי במתני' במלאכה שאינה [צריכה] לגופה תנא קמא דאמר כופין קסבר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה ור' יהודה קאמר חייב עליה ומעשה נמי אתא לקמיה רבן יוחנן בן זכאי ואסר וכתב אורתנו האי וי"ל דהני מילי דכתיבן בהלכות דבואתא דבתר רבנן סבוראי פרישו להו ותמצא במסכת כריתות בפרק ספק אכל חלב בסופו (דף כ) תנו רבנן החותה גחלים בשבת להתחמם בהם והבעירו מאיליהן תני חדא חייב ותניא אחריתי פטור הא דתניא פטור קסבר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה והא דתניא חייב קסבר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה. **והתנאי** שהזכרתי על דברי ר' שמעון שאם יהיה ריח רע והוציאו חייב חטאת כך מצאתי בפי' ארונו האי ואלו דבריו ומדקדקי רבנן בהאי דקא מיפטר המוציא את המת הני מילי דלית ליה ריחא דאי אית ליה ריחא נמצאת הוצאתו מלאכה שצריכה לגופה ותניא בפרק אמר ר' עקיבא בסופיה המוציא ריח רע כל שהוא ואית לה להא מילתא סייעתא בתלמוד ארץ ישראל ומילתא מוכחא היא עד הנה דברי גאון נ"ע ואני עיינתי בתלמוד ארץ ישראל וכתבתי ממנו ההלכה שהוקדם זכרה ופשוטה של דברים יראה סיוע גדול לאותו הפרט שפרשתי אבל כשתעיין בסוף הדברים שנאמרו לשם מודה ר' שמעון כו' לא הויא סייעתא אבל סמכתי על דברי אותם הגאונים ז"ל:

רבי יהודה אומר המקום ירחם עליך ועל חולי ישראל רבי יוסי אומר המקום ירחם עליך בתוך חולי ישראל שבנא איש ירושלים בכניסתו אומר שלום *וביציאתו אומר[א] שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבא ורחמיו מרובין ושבתו[ב] בשלום[ג] כמאן אזלא הא דאמר רבי חנינא [ב]מי שיש לו חולה בתוך ביתו צריך שיערבנו בתוך חולי ישראל כמאן כר' יוסי ואמר רבי חנינא בקושי התירו לנחם אבלים ולבקר חולים בשבת אמר רבה בר בר חנה כי הוה אזלינן בתריה דרבי אלעזר לשיולי בתפיחה זימנין אמר המקום יפקדך לשלום וזימנין אמר (ליה) רחמנא ידכרינך לשלם היכי עביד הכי * [ד] והאמר רב יהודה[ה] [ג]לעולם אל ישאל אדם צרכיו בלשון ארמי ואמר[ו] רבי יוחנן כל השואל צרכיו בלשון ארמי אין מלאכי השרת נזקקין לו *שאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי [ד]שאני חולה דשכינה עמו [ה]דאמר רב ענן אמר רב מנין ששכינה[ז] סועד את החולה שנאמר [א] ה' יסעדנו על ערש דוי תניא נמי הכי [ו]הנכנס לבקר את החולה לא ישב לא על גבי מטה *ולא על גבי כסא אלא מתעטף ויושב לפניו[ח] מפני ששכינה למעלה *מראשותיו של חולה שנאמר ה' יסעדנו על ערש דוי [ז]ואמר רבא אמר רבין מנין שהקב"ה זן את החולה שנאמר ה' יסעדנו על ערש דוי: ולא יקרא לאור הנר: [ח]אמר רבה[ט] [ט]אפילו גבוה *שתי קומות ואפי'[י] שתי מרדעות ואפילו עשרה בתים זו על גב זו חד הוא דלא ליקרי הא תרי שפיר דמי והתניא לא אחד ולא שנים אמר ר' אלעזר לא קשיא [י]כאן בענין אחד כאן בשני ענינים אמר רב הונא [כ]ובמדורה אפי' עשרה בני אדם אסור אמר רבא [ל]אם אדם חשוב הוא מותר מיתיבי [מ]לא יקרא לאור הנר שמא יטה אמר ר' ישמעאל בן אלישע אני אקרא ולא אטה פעם א' קרא ובקש להטות אמר כמה גדולים דברי חכמים שהיו אומרים לא יקרא לאור הנר ר' נתן אומר קרא והטה וכתב על פנקסו אני ישמעאל בן אלישע קריתי והטיתי נר בשבת [יא]לכשיבנה בהמ"ק *אביא חטאת שמנה א"ר אבא שאני ר' ישמעאל בן אלישע הואיל ומשים עצמו על דברי תורה כהדיוט תני חדא שמש בודק כוסות וקערות לאור הנר ותניא אידך לא יבדוק לא קשיא [נ]כאן בשמש קבוע כאן בשמש שאינו קבוע ואי בעית אימא הא והא בשמש קבוע ולא קשיא הא בדמשחא והא בדנפטא איבעיא להו שמש שאינו קבוע בדמשחא מהו אמר רב הלכה [ס]ואין מורין כן ור' ירמיה בר אבא אמר הלכה ומורין כן ר' ירמיה בר אבא איקלע לבי רב אסי קם שמעיה קא בדיק לנהורא דשרגא אמרה ליה דביתהו ומר לא עביד הכי אמר לה שבקיה כרביה ס"ל: באמת אמרו החזן כו': [יב]והאמרת רישא רואה מאי לאו לקרות לא [ע]לסדר ראשי פרשיותיו וכן אמר רבה בר שמואל אבל מסדר הוא ראשי פרשיותיו וכולה פרשה לא

מיתיבי

בתוך חולי ישראל. שמתוך שכוללן[יא] עם האחרים תפלתו נשמעת בזכותן של רבים: שבנא איש ירושלים. אדם גדול היה בירושלים ושמו שבנא: רחמיו. של הקב"ה מרובים: שבתו בשלום. נוחו כשנכנס לשלום[יב]: בקושי התירו. מפני שמצטער: בתפיחה. בחולה: זימנין אמר לה. בלשון קדש. וזימנין אמר לה בלשון ארמי והא לאו לענין שבת נקט: דשכינה עמו. ואין המתפלל צריך שיזדקקו לו מלאכי השרת להכניס תפלתו לפנים מן הפרגוד[יג]: סועד. סומך כמשות[יד] כמו. ומשום רבינו יעקב[טו] סועד תרגומו של פוקד כלומר[טז] מבקר כמו ואת אחיך תפקוד לשלום (שמואל א יז) ומתרגמי' ואת אחיך תסעד לשלם ולכך ליסנא גרסינן אל תקרי יסעדנו אלא יסערנו: מתעטף. מאימת שכינה[יז] כאדם היושב באימה ואין פונה לצדדין: ואפי' גבוה. דליכא למיחש להטייה דכיון דגזור[יח] לא פלוג למילתייהו: הא תרי שפיר דמי. שאם יבא להטות יזכירנו חברו: בשני ענינים. בשתי פרשיות הואיל וכל אחד מעיין לעצמו אין מכיר במעשה חבירו: במדורה. מדורת אש גדולה אסור דהואיל ויושבין רחוק זה מזה ועוד שגחלת האודים סמוכים להם אין זה מכיר בנא חבירו להבעיר ולחתות: מותר. לקרות לאור הנר שאינו רגיל להטות נר בחול מפני חשיבותו: שמש קבוע. לא ידקוק מפני שאימת רבו עליו אם ימצא בהן דבר מגונה ומדקדק יפה וחיישינן להטייה: שאינו קבוע. לא רמיא עליה כולי האי: הא והא בשמש קבוע גרסי': בדנפטא. שהוא מסריח מותר לבדוק לאורו דלא אתי להטות: שמש שאינו קבוע בדמשחא מאי. כיון שאינו קבוע אינו מטה אפילו בחול והלכך בשבת מותר או דילמא בדמשחא הואיל ולא מאיס דרכו להטות בחול הוא: הלכה. דמותר: ואין מורין כן. שלא יזלזלו: קם שמעי'. דר' ירמיה דהוא שמש שאינו קבוע בבית רב אסי: אמרה ליה דביתהו. דרב אסי לרב אסי מר לא עביד הכי: כרביה. ר' ירמיה דאמר הלכה ומורין כן: ראשי פרשיות. ומרלין בפיו שמתוך שראש הפרשה שגורה בפיו הוא נזכר כולה למחר ומסייע את שבעה הקורין בנקודה וטעמיה[יט] בלחש:

ולאימת

רבי יהודה אומר המקום ירחם עליך כו'. ק' לר"ת מה מועלת תפלה לר' מאיר ולר' יהודה דקאמר בפ"ק דר"ה (ד' טז. ושם) הכל נידונים בר"ה וגזר דין שלהם נחתם ביוה"כ לדברי ר"מ ר' יהודה אומר הכל נידונין בר"ה וגזר דין של כל אחד ואחד נחתם בזמנו בפסח על התבואה ואדם ביום הכפורים ר' יוסי אומר אדם נידון בכל יום ואמר התם אמר רב יוסף כמאן מצלינן האידנא אקצירי ואמריעי כר' יוסי משמע דלר"מ ולר' יהודה לא מהניא צלותא וי"ל דהכא בשבת שבין ר"ה ובין יוה"כ איירי ולפי מאי דמשני התם איבעית אימא כדר' יצחק דאמר ר' יצחק יפה צעקה לאדם בין קודם גז"ד כו' אתי הכא שפיר: שבנא איש ירושלים. *ר"ת לא גרים שבנא דשבנא רשע הוה[כ] ולא מסקינן בשמיה דשם רשעים ירקב כדאמר בפרק אמר להם הממונה (יומא דף לח:) אלא גרס שכנא[כא] דהוי נמי שם אדם כדאמר בסוטה (דף מח.) אלא כשכנא (א) אחי הלל ונראה לר"י דשפיר גרס שבנא דלאטו אם אחד רשע ושמו אברהם לא נקרא בשם זה אחר ואשכחן דתרי שבנא הוו כמו שמוכיח בישעיה (כב) דכתיב שבנא אשר על הבית וכתיב וקראתי לעבדי לאליקים וגו' וממשלתך אתן בידו וכתיב בתר הכי (שם לו) ויצא[כב] אליו אליקים אשר על הבית ושבנא הסופר משמע דשבנא אשר על הבית כבר מת והיה אליקים במקומו ושבנא הסופר היה אחר[כג]: שאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי. לבד מגבריאל כדאמר בסוטה בריש אלו נאמרין (דף לג.) דאמר מר בא גבריאל ולמדו שבעים לשונות ליוסף ותימה *דאפי' מחשבה שבלב כל אדם יודעים ולשון ארמי אין יודעים: לא ישב על גבי מטה ולא על ספסל. נראה דדוקא כשהחולה שוכב בנמוך שלא ישב גבוה ממראשותיו של חולה: רבי נתן אומר קרא והטה. הכא ובמכות (דף ה:) גבי יהודה בן טבאי שהרג עד זומם ובהאשה רבה (יבמות דף צו:) גבי הא שנקרע ס"ת במתנן לא פריך ומה בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה כו'[כד] אומר ר"ת דלא פריך בשום מקום אלא גבי אכילת איסור שגנאי הוא לצדיק ביותר וההוא דערבי פסחים (פסחים דף קו: ושם) דר' ירמיה איטמלי וטעים קודם הבדלה והנהו[כה] דמס' ר"ה (דף כא.) דקאמר בשיס תבשילא דגבלאי בגומא רבה דמערבא התם לא הוי מאכל איסור אלא השעה אסורה ובגלאשית רבה[כו] [כז]אמרינן ר' ירמיה שלא לר' זירא חד טרסקל דתאנים ומסיק בין דין לדין מתאכל תאנתא בטבלא הא קאמר עלה ר' אבא בר זימנא בשם ר' אליעזר וזעירא[כח] אם הראשונים מלאכים אנו בני אינש ואם הם בני אינש אנו כחמורים ולא כחמורו של ר' פנחס בן יאיר[כט]: שמש שאינו קבוע בדמשחא מאי. ללישנא בתרא מבעי ליה ור"ת[ל] גרים הא והא בשמש שאינו קבוע איבעיא להו שמש קבוע במשחא מאי דשמש שאינו קבוע בודק יפה שלא יעבירוהו אבל קבוע לא מרתת שיעבירוהו בשביל כך כיון שהוקבע כבר:

מיתיבי

עין משפט נר מצוה

צ א ב מיי' פכ"ד מהל' שבת הלכה ה סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן רפז וטוש"ע יו"ד סימן שלה סעיף ו:

צא ג טוש"ע או"ח סימן קא סעיף ד:

צב ד טוש"ע יו"ד סי' שלה סעיף ה:

צג ה מיי' פי"ד מהל' אבל הלכה ו סמג עשין ב טור ש"ע שם סעיף ג:

צד ו מיי' פ"ה מהלכות שבת הלכה יד סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סי' ערה סעיף א:

צה ז מיי' שם טור ש"ע שם סעיף ב ג:

צו ח שם סעיף ה:

צז ט שם סעיף ד:

צח י כ מיי' שם הלכה טו טור ש"ע שם סעיף יב:

צט ל מיי' שם הלכה טו טור ש"ע שם סעיף ט י:

רבינו חננאל

מפני הכבוד. אמר רב הונא הלכך[לא] מולל חורק וזהו כבודו ואפי' בחול. תניא ר' שמעון בן אלעזר אמר משום ר' שמעון בן גמליאל אין הודין את המאכולת בשבת ואין משדכין על התינוקת לארסה ועל התינוק ללמדו ספר ואומנות ואין מנחמין אבלים ואין מבקרין את החולה דברי ב"ש וב"ה מתירין בכולן: ת"ר המבקר חולה בשבת אומרין שבת היא מלצעוק ורפואה קרובה לבוא. רבי יהודה אומר יכולה היא שתרחם עליו ועל כל חולי ישראל. רבי יוסי אומר המקום ירחם עליך בתוך חולי ישראל. כמאן אמר רבי חנינא מי שיש לו חולה בתוך ביתו יערבנו בתוך חולי ישראל כר' יוסי וכמאן (אמרי') [מצלי'] האידנא אקצירי ומריעי כר' יוסי דאמר אדם נידון בכל יום ומפורש בר"ה פ"א. שבנא איש ירושל' בכניסתו אומר שלום ביציאתו היה אומר שבת היא מלצעוק ורפואה קרובה לבוא ורחמיו מרובין אחינו שבתו לשלום. א"ר חנינא בקושי התירו לנחם אבלים ולבקר חולים בשבת משום דחיישינן שמא יבקש עליו רחמים בצרה ובצעקה. רבי אלעזר כד הוה שאיל בתפיחה אמר ליה המקום יפקידך לשלום וזמנין אמר ליה רחמנא ידכרך לשלם ואפילו בלשון ארמי שפיר דמי דשכינה עמו דתניא הנכנס לבקר חולה לא ישב ע"ג מטה ולא (בכפא) [בכסא] ולא בספסל אלא מתעטף ויושב לפניו מפני שהשכינה עליו שנאמר ה' יסעדנו על ערש דוי. ואמר (רבי) [רבין] אמר רב מנין שהקב"ה זן את החולה שנא' ה' יסעדנו על ערש דוי: ולא יקרא לאור הנר. אמר (רבא) [רבה] ואפי' גבוה ב' קומות או ב' (מחיצות) [מרדעות] או אפילו כמה בתים זה על גבי זה אסור. וקי"ל (כרבא) [כרבה] ואע"ג

מסורת הש"ס עם תוספות

א) סוטה לג., ב) נדרים מ. ע"ש, ג) [שם ע"ש], ד) לקמן קמט. [תוספתא פרק א], ה) תוספתא פ"א, ו) עיין מג"א סימן שלד ס"ק לג, ז) עיין רש"י ברכות יח: ד"ה הפרגוד, ח) עיין רש"י לעיל י ע"א ד"ה דיינין, ט) סנהדרין כו. עיי"ש, י) [ועי' תוס' יומא לח: ותוספות כתובות קד: ד"ה פני], כ) חולין ה: ושי"נ, ל) [פי' פרה פרשה ס'], מ) וכ"ה לקמן קיט ע"ב.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה שבנא וכו' אלא כשכנא והלל סל"ל ותיבת אחי נמחק[לב]:

גליון הש"ס

[מתני' גמרא ודאמר רב יהודה לעולם אל ישאל אדם צרכיו בלשון ארמי. רי"ף רפ"ב דברכות]: שם שאין מלאכי השרת כו'. עי' בתמים דעים להראב"ד סימן קפ"ד: שם ולא ע"ג כסא. גירסת הרי"ף והרא"ש ולא ע"ג שרפרף ולא ע"ג מקום גבוה: שם מראשותיו של חולה שנאמר וכו'. עיין ברש"י בחומש פרשה ויחי בפסוק וישתחו ישראל על ראש המטה[לג]: שם אפילו גבוה ב' קומות. עי' ברא"ש פ"ב דעירובין סימן ג': שם אביא חטאת שמינה וכו'. עי' יבמות דף ו ע"ב תוס' ד"ה או אינו: תוס' ד"ה שבנא וכו' ר"ת לא"ג כו'. עי' כתובות דף קד ע"ב תוס' ד"ה שני דייני וכו' ומגילה דף י ע"ב תוס' ד"ה רבה בר עופרן: שם ד"ה שאין וכו' דאפילו מחשבה. ועי' גם' מעילה לדוד להגרע מהר"ם פלאווה [לד] על פירש"י כמורה פ' ויגש ד"ה ויגש בספר משנת חכמים למהר"ם חגיז ז"ל:

תורה אור השלם

א) יְיָ יִסְעָדֶנּוּ עַל עֶרֶשׂ דְּוָי כָּל מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ בְחָלְיוֹ: [תהלים מא, ד]

ליקוטי רש"י

סועד. כמו (במדבר טו) ופקודת כל האדם מתרגמינן וסעודת [נדרים מ. וע"ש במהרש"א]. על ערש דוי. ערש לי"ע בלע"ז (דברים ג) וכמו ערשו ערש ברזל [תהלים מא, ד]. לא ישב לא על גבי מטה ולא על גבי כסא. איכא מאן דאמר דדוקא כשהחולה שוכב על גבי קרקע שאלה מבקר גבוה ממקום שכיבה [ר"ן נדרים שם]. מפני ששכינה כו' שנאמר ה' יסעדנו. קרי ביה יסעדנו או נמי יסעדנו ממש משמעד שכיבה על לאמו כדאמרן גמדיה שכינה שרויה למעלה ממטתו. זן את החולה שנאמר ה' יסעדנו. כמו ולחם לבב אנוש יסעד (תהלים קד) [רש"י שם]. אפילו גבוה. שאינו מגיע שם להטות הנר אסור דהואיל ומנוך אסור גבוה נמי אסור שלא תחלוק [לקמן קמט.]. בדנפטא. מין שמן שריחו רע כדאמרינן בסדר יומא (לט.) בא למדוד נפטו אומרים לו מדוד לעצמך שאין אדם רוצה לפניו [לקמן כד:].

הגהות וציונים

א] ס"א שלום (גליון): ב] צ"ל שבתו (חכ"מ, וכ"ה בכת"י וברש"י והר"ח גרים אחינו שבתו לשלום): ג] כ"ה גירסת רש"י, וגירסת רי"ף ר"ח לשלום (ועיין ברכות סד ע"א): ד] באוצר הגאונים (התשובות סי' טז) ובהרי"ף ברכות (ו ע"א) הגירסא רב יהודה אמר רב: ה] [בסוטה אי' דאמר] (גליון): ו] [צ"ל סר את החולה שנאמר ה' יסעדנו קרי בי' יסערנו פי' סר סער] (גליון) נ"ב עיין ערך סר ב' (בן אריה): ז] בנדרים הגירסא ע"ג קרקע וכ"ה בראש שם (רש"ש): ח] בדפו"ר איתא אמר רבא, והמהרש"ל הגיה כאן רצ"ל 'רבה' וכ"ה בראש כאן (גם בדפו"ר) אבל הרא"ש לקמן קמט ע"א (פ' שואל סימן א) ובעירובין (פ"י סי' ג') העתיק 'רבא', וכן גרים ר"ח כאן (ולא כמו שהגיהו): ט] לקמן קמט ע"א הגירסא ואפילו גבוה שתי מרדעות וכ"ה בריי"ף כאן: י] כל הראשונים לא גרסו המלים דלהלן, אלא 'באמת אמרו החזן כו' אמר רבה בר שמואל אבל מסדר הוא ראשי פרשיותיו' וכן ליתא בכת"י: יא] נדצ"ל שכוללו (באה"מ וכ"ה ברש"י ע"י): יב] בכת"י בשלום: יג] ס"א תשות (חכ"מ, וכ"ה ברש"י ע"י): יד] בכת"י נוסף שמעתי: טו] בכת"י כלומר פוקד ומבקר: טז] בכת"י נוסף רבנן לא פלוג במילתייהו: יז] בניקודיה ובטעמיה (כ"ה בשיטה המיוחסת להר"ן): יח] בתוס' הרא"ש כתב בשם ר"ת כשבינא אחי הלל: יט] צ"ל ויצא (כ"ה שם פסוק ג): כ] נדצ"ל והיא (באה"מ): כא] עיין מהרש"ל: כב] צ"ל בשם ר' ושירי (מהר"ץ חיות עיי"ש): כג] בתוס' הרא"ש איתא ור"ח (כ"ש) ובאור זרוע (סי' לב) הביא פירוש זה בשם ריב"א: כד] נדצ"ל הלכה כמו שהוא בגמרא לעיל ע"א: כה] לפנינו שם איתא בהלל ושבנא (רבש תמר): כו] וכעין זה בריי"ף כאן: כז] צ"ל מהר"ר דוד פארדו:

מיתיבי רשב"ג אומר התינוקות של בית רבן היו מסדרין פרשיו' וקורין לאור הנר אי בעית אימא ראשי פרשיותיו ואי בעית אימא שאני תינוקות הואיל ואימת רבן עליהן לא אתי לאצלויי: כיוצא בו לא יאכל הזב: תניא ר"ש בן אלעזר אומר בוא וראה עד היכן פרצה טהרה בישראל שלא שנינו לא יאכל הטהור עם הטמאה אלא לא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עבירה כיוצא בו לא יאכל זב פרוש עם זב עם הארץ שמא ירגילנו אצלו וכי מרגילו אצלו מאי הוי אלא אימא שמא יאכילנו דברים טמאין אטו זב פרוש לאו דברים טמאין אכיל אמר אביי גזירה שמא יאכילנו דברים שאינן מתוקנין ורבא אמר רוב עמי הארץ מעשרין הן אלא שמא יהא רגיל אצלו ויאכילנו דברים טמאין בימי טהרתו איבעיא להו נדה מהו שתישן עם בעלה היא בבגדה והוא בבגדו אמר רב יוסף ת"ש העוף עולה עם הגבינה על השלחן ואינו נאכל דברי ב"ש ב"ה אומרים לא עולה ולא נאכל שאני התם דליכא דיעות ה"נ מסתברא דהיכא דאיכא דיעות שאני דקתני סיפא רשב"ג אומר שני אכסניים אוכלין על שלחן אחד זה אוכל בשר וזה אוכל גבינה ואין חוששין ולאו אתמר עלה אמר רב חנין בר אמי אמר שמואל לא שנו אלא שאין מכירין זה את זה אבל מכירין זה את זה אסורים וה"נ מכירין זה את זה נינהו הכי השתא התם דיעות איכא שינוי ליכא הכא איכא דיעות ואיכא שינוי איכא דאמרי ת"ש רשב"ג אומר שני אכסניים אוכלין על שלחן אחד זה בשר וזה גבינה ואתמר עלה אמר רב חנין בר אמי אמר שמואל לא שנו אלא שאין מכירין זה את זה אבל מכירין זה את זה אסור והני נמי מכירין זה את זה נינהו התם דיעות איכא שינוי ליכא הכא איכא דיעות ואיכא שינוי ת"ש לא יאכל הזב עם הזבה משום הרגל עבירה ה"נ דיעות איכא שינוי ליכא ת"ש אל ההרים לא אכל ועיניו לא נשא אל גלולי בית ישראל ואת אשת רעהו לא טמא ואל אשה נדה לא יקרב מקיש אשה נדה לאשת רעהו מה אשת רעהו הוא בבגדו והיא בבגדה אסור אף אשתו נדה הוא בבגדו והיא בבגדה אסור ש"מ ופליגא דר' פדת דאמר ר' פדת לא אסרה תורה אלא קורבה של גלוי עריות בלבד שנאמר איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה עולא כי הוי אתי מבי רב הוה מנשק להו לאחוותיה אבי חדייהו ואמרי לה אבי ידייהו ופליגא דידיה אדידיה דאמר עולא אפי' שום קורבה אסור משום לך לך אמרי נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב: תני דבי אליהו מעשה בתלמיד א' ששנה הרבה וקרא הרבה ושימש תלמידי חכמים הרבה ומת בחצי ימיו והיתה אשתו נוטלת תפליו ומחזרתם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ואמרה להם כתיב בתורה כי הוא חייך ואורך ימיך בעלי ששנה הרבה וקרא הרבה

ואימת רבן עליהן. אין פושטין יד לנוס דבר ואפי' כזול אלא על פי רבן: פרצה. גברה כמו ופרצת ימה וקדמה (בראשית כח): שלא שנינו לא יאכל טהור עם הטמאה. מפני העבירה לפי שלא הוצרכו לכך שכולן אוכלין חולין בטהרה היו ולא היו אוכלין עם נשותיהן טמאות: אטו זב פרוש לאו דברים טמאין קאכיל. והלא כל מגעו טמא: מעשרין הן. ולא גזרי' גזירה לגזירה: שתישן עם בעלה. במטה כגון שהוא טמא דליכא למיחש משום טהרה או מזמן הזה שאין בו טהרה מי חיישי' להרגל עבירה או דילמא כיון דאיכא היכרא מדכר דכירי: על השולחן. שאוכל עליו מותר להניח בשר העוף אצל הגבינה דקסברי בית שמאי בשר עוף בחלב לאו דאורייתא ולא גזרי' העלאה אטו אכילה: ואינו נאכל. עמו: וב"ה אומרים כו'. ש"מ דאסור: דליכא דיעות. שני בני אדם שיזכירו זה לזה. וה"ה נמי דמצי לשנויי דליכא שינוי להיכרא ומיהו דעדיפא נקט דאפי' דיעות ליכא: שאין מכירין. דלא אתי חד למשקל מדחבריה ומיכל: אבל מכירין. אסור ואשה ובעלה [נמי] מכירין זה את זה וש"מ דאסור: שינוי ליכא. שאוכלין כדרך אכילה: איכא שינוי. שאין דרך לישן אלא בקירוב בשר כדכתיב שארה כסותה ועונתה ואמר מר שאר זה קירוב בשר שלא יאמר לי איפשי אלא היא בבגדה והוא בבגדו יוציא ויתן כתובה במס' כתובות (פ"ד דף מח.): אל ההרים לא אכל. בפרק אלו הן הנשרפין בסנהדרין (דף פא.) מפרש ליה שלא נתפרנס מזכות אבות שלא הוצרך לכך לפי שהוא צדיק: מה אשת רעהו כו'. דאסור לן יחוד מן התורה בקדושין (פ"ד דף פ:) מאחיך בן אמך: ופליגא. דרב יוסף דפשט מדרשה דהאי קרא לאיסור אדרבי פדת: גילוי עריות. תשמיש ממש ושאר קורבה ואפי' קירוב בשר מדרבנן והיא בבגדה אפי' מדרבנן ליכא למגזר:

וסימנ

מיתיבי התינוקות של בית רבן מסדרין פרשיותיהן כו'. אומר הר"ם לפי הקונטרס ספי' במתני' החזן רואה היכן התינוקות קורין לאור הנר הא דלא פריך ליה ממתני' משום דליכא למימר דקורין באיסור ואין מוחין בידם אבל הכא דקתני מסדרין משמע שמותרין לעשות כן: רבא אמר רוב עם הארץ מעשרין הן. וא"ת האמרי' בפרק בתרא דסוטה (דף מח.) שיוחנן כהן גדול גזר על הדמאי לפי ששלח בכל גבול ישראל וראה שלא היו מפרישין אלא תרומה גדולה בלבד וי"ל דה"ק שלא היו מפרישין כולם אלא תרומה גדולה אבל רובן היו מעשרים והא דחשו הכא טפי למיעוט ממקום אחר משום דהוא מיעוט דשכיח טובא והיו הרבה נכשלים ומה שקשה דאביי אדאביי ודרבא אדרבא מפורש בפ"ב דכתובות (דף כג. ושם) גבי חיישינן לגומלים: מה אשת רעהו הוא בבגדו והיא בבגדה אסור. והתם סברא הוא לאסור לפי שילבו תוקפו ומתגבר עליו ביותר ורש"י פי' אפי' ביחוד נמי אסור מדאורייתא ואין נראה דמשמע דרוצה לאסור יחוד בנדה תימה דיחוד לאסור מן התורה לא ילפי' מאשת איש ושרי בנדה כדכתיב סוגה בשושנים (סנהד' פ"ד לז.) והוא בבגדו והיא בבגדה דלא הוי אפי' באשת איש אלא מדרבנן אסור בנדה מהיקשא טפי הוה לן למיסר יחוד מהיקשא ולמישרי הוא בבגדו והיא בבגדה בלא יחוד כגון שפתח פתוח לרה"ר מסוגה בשושנים: ופליגא דר' פדת דא"ר פדת לא אסרה תורה אלא כו'. תימה מנא ליה דפליגי דילמא מדרבנן אסור אפי' הוא בבגדו ורש"י דפירש כאן כיון דמדאורייתא לא אסור אלא תשמיש ממש מדרבנן לא אסור אלא קירוב בשר לא נהירא דמסתמא לא פליגי אמתני' דלא יאכל הזב עם הזבה ועוד וכי לית ליה דאשת רעהו הוא בבגדו והיא בבגדה אסור ומפרש ר"ת דפליגא דר' פדת דכיון דלא אסרה תורה אלא קריבה של גילוי עריות בלבד א"כ אין לנו לאסור ולגזור אלא כעין שאסר הכתוב דהיינו דיעות בלא שינוי כגון לא יאכל הזב עם הזבה אבל הוא בבגדו והיא בבגדה דאיכא דיעות ושינוי לא יאסור ר' פדת דלאפי' באשת איש הוא בבגדו והיא בבגדה שרי ור"י פי' ופליגא דר' פדת כיון דאית ליה דלא שייך לשון קריבה אלא בגילוי עריות ממש וא"כ ואל אשה נדה לא יקרב היינו תשמיש ממש שוב אין ללמוד בהיקש מאשת איש לאסור הוא בבגדו כו' לאפוקי לשון קריבה ממשמעותו ודוקא הוא דהא אשת רעהו לא טמא משמע תשמיש ממש ואפילו הכי אסרי' הוא בבגדו והיא בבגדה: ופליגא דידיה אדידיה. והוא היה יודע בעצמו שלא יבא לידי הרהור שצדיק גמור היה כדאמרינן בפרק ב' דכתובות (דף יז.) דרב אחא בר אהבה מרכיב לה אכתפיה ומרקד א"ל רבנן אנן מהו למעבד הכי א"ל אי דמיא לכון כי כשורא לחיי ואי לא לא והספר לא חש לפרש ולהאריך כאן למה היה עושה:

בימי

מסורת הש"ס
עם הוספות

א) תוספתא פרק א, ב) שם, ג) לקמן כג. כתובות כב. גיטין סא: [מלה לה: מנחות לא.], ד) חולין קד: עדיו' פ"ה מ"ב, ה) [חולין קז:], ו) [שם], ז) ע"ז יז., ח) עיין תוס' ע"ז יז. ד"ה ופליגא, ט) ע"ז שם, י) [פסחים מ: ב"מ לב. ע"ז יח. נט: נג. יבמות מו.], כ) [אדר"נ פ"ב], ל) חולין קד., מ) שמות כא י, נ) קידושין פא., ס) [עי' מאור יותר בתוס' סנהד' לז. ד"ה הסוגה].

◆

רב נסים גאון

מותיבי רבן שמעון בן גמליאל אומר תינוקות מסדירין פרשיותיהן לאור הנר. זאת התיובתא פירקו עליה ב' פירוקין בתלמודנו. ובתלמוד ארץ ישראל פירקו פרוק אחר חביב רציתי לכתבו בכאן וכך אמרו אילין בעי דיספי בוצינא ואילין לא בעי דיספי בוצינא ופי' דבריהם כי התינוקות יתרחקו מן הקריאה ויאהבו שיכבה הנר ואנו בטוחים בהן כי הם לא יטו את הנר ולפיכך הותר להם לקרות לאור הנר דליכא למיחש שמא יטו אבל החזן לא יקרא דחיישינן שמא יטה לפי שלא ירצה שיכבה הנר לפיכך מבטלין התינוקות מן הקריאה: בוא וראה עד היכן פרצה טהרה בישראל. פירוש בגמ' דבני מערבא כי זו המלה למדנוה ממה שאמר הכתוב (בראשית ל) כי מעט אשר היה לך לפני ויפרץ לרוב כלומר מרוב שמשמרין ישראל הטהרות ורוב שנזהרין מליגע ומליקרב לדבר שגורם לטומאה:

מלא

◆

הגהות וציונים

א] "היו" ליתא בכת"י ובתוספתא (וכ"ה בתוס' ד"ה מיתיבי, וגם מוכח מתוך דברי התוס' עיי"ש): ב] בתוס' הרי"ד ובפסקי הריא"ז (אות י') מחקו תיבת "זב" וגרסו לא יאכל זב פרוש עם עם הארץ ומסבירים דבין לשינויי דאביי ובין לשינויי דרבא אין נפק"מ בין זב עם הארץ לעם הארץ בימי טהרתו, דלגבי מעשר פשוט שאין חילוק, ולגבי טומאה נמי אין חילוק דלעולם בגדי עם הארץ מדרס לפרושים (חגיגה יח ע"ב), ומאי דקאמר "ויאכילנו דברים טמאים" לאו דוקא טמאים אלא כל דבריו של עם הארץ טמאים הן אצל הפרוש: ג] [באדר"נ פ"ב אי' שקרא הרבה ושנה הרבה וכו' וכ"א בהרי"ף והרא"ש] (גליון): ד] בכתובות אי' תני רב יוסף ובכת"י ואמרינן: ה] בתוס' הובא מרש"י אפילו יחוד: ו] עיין מהר"ם דהתימא הוא על פירוש ולא על רש"י: ז] נדצ"ל לא פליגי: ח] צ"ל ובסבר (מראה כהן, וכ"ה בדפוס ריד ובמהרים): ט] [בכתובות שם אי' רב אחא] (גליון):

עין משפט
נר מצוה

ק א ב מיי' שם הלכה טו טור שו"ע שם סעיף ז:

קא ג מיי' פ"ט מהלכות איסורי ביאה הלכה יח ופט"ו מהלכות טומאת אוכלין הלכה יא סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סימן קצה סעיף ג:

קב ד מיי' פי"א מהלכות מ"א שם טוש"ע שם סעיף ו:

קג ה מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הלכה ו סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סימן כא סעיף ז:

◆

תורה אור השלם

א) אֶל הֶהָרִים לֹא אָכָל וְעֵינָיו לֹא נָשָׂא אֶל גִּלּוּלֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת אֵשֶׁת רֵעֵהוּ לֹא טִמֵּא וְאֶל אִשָּׁה נִדָּה לֹא יִקְרָב: [יחזקאל יח, ו]

ב) אִישׁ אִישׁ אֶל כָּל שְׁאֵר בְּשָׂרוֹ לֹא תִקְרְבוּ לְגַלּוֹת עֶרְוָה אֲנִי יְיָ: [ויקרא יח, ו]

ג) לְאַהֲבָה אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹעַ בְּקֹלוֹ וּלְדָבְקָה בוֹ כִּי הוּא חַיֶּיךָ וְאֹרֶךְ יָמֶיךָ לָשֶׁבֶת עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לַאֲבֹתֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לָתֵת לָהֶם: [דברים ל, כ]

◆

רבינו חננאל

דבפרקין שואל אדם מחבירו אוקימנא להא דרבה כתנאי כיון דסתם לן תנא כוותיה דתנן מונה אדם את אורחיו ואת פרפרותיו מפיו אבל לא מן הכתב לא חיישינן להא מחלוקת דברייתא וכבר פירשנוה שם דהלכתא כרבה: לא יקרא. דייקינן ממתניתין דוקא חד אבל תרי שרי והני מילי בענין אחד אבל בתרי ענייני אסור דחיישינן שמא יטה ואפילו אדם חשוב ממעשה דר' ישמעאל א): ירושלמי תני רבי חייא אבל מסתכל מה שבכוס ומה שבקערה ואינו חושש. לא יקרא אמר שמואל לא שנו אלא אחד אבל שנים מאחר שיכולין למחות זע"ז מותר: תני חדא השמש בודק הקערות וכוסות לאור הנר ותניא אידך לא יבדוק ותרצינן דשמעתא בין שמש קבוע בין שמש שאינו קבוע בודק כוסות וקערות לאור הנר ודווקא בנפטא דמאיס ונפיש נהוריה ולא אתי לאצלויי ביה אבל במשחא שמש שאינו קבוע ודאי אסור שמש קבוע פלוגתא והלכתא בודק ואין מורין כן: פיס' באמת [אמרו] החזן רואה וכו'. ואסיקי' אבל מסדר הוא לתינוקות ראשי פרשיות: כיוצא בו לא יאכל הזב עם הזבה. בוא וראה עד היכן פרצה [טהרה] בישראל ב) כיוצא בו לא יאכל זב פרוש עם זב עם הארץ שמא יהי רגיל אצלו ויאכילנו בימי טהרתו דברים טמאים אבל לדברים שאינם מתוקנים לא חיישינן דאמר רבא רוב עמי הארץ מעשרין הן. איבעיא להו נדה מהו שתישן עם בעלה היא בבגדה והוא בבגדו ובעי רב יוסף למפשטא מהא דתנן בשחיטת חולין פרק כל הבשר העוף עולה עם הגבינה על השולחן ואינו נאכל כו' ונדחה זו. ופשטנ' מהא דכתב ואת אשת רעהו לא טמא ואל אשה נדה לא יקרב מקיש אשתו נדה לאשת רעהו מה אשת רעהו הוא בבגדו והיא בבגדה אסור אף אשתו נדה כיוצא בהן ואף על גב דפליגא דר' פדת ומהא עובדא נמי דההוא דקרא ושנה

חשק שלמה על רבינו חננאל א) לפנינו בגמ' מדרכה משיק לאדם חשוב מותר והר' ישמעאל [illegible] ואולי דרבינו היה לו [illegible]: ב) נראה דחסר כאן וצ"ל שלא שנינו לא יאכל טהור עם הטמאה אלא לא יאכל הזב עם הזבה:

ליקוטי רש"י מפני הרגל עבירה. מפני שמתוך שמתיחדין יחד [illegible] [לעיל יא.]. רוב עמי הארץ מעשרין הן. והוה ליה פטור מדאורייתא וחייב מדרבנן [מנחות לא.]. ודמאי אפילו ספק לא הוי אלא חומרא בעלמא דרוב עמי הארץ מעשרין [לקמן כג.]. הילכך מפסק דרבנן בעלמא היא [גיטין סא.]. וחומרא בעלמא היא לאפרושי מספיקא שאר מעשרות שנחשדו עליהן [ביצה לה:]. עם הגבינה [חולין קד.]. לא עולה. [illegible] [שם קה.]. שני אכסניים. [illegible] [שם קז:]. אל ההרים לא אכל. [illegible] [סנהדרין פא.]. [illegible] אבי חדייהו. [illegible] [יחזקאל יח, ו]. [illegible] ושימש תלמידי חכמים. [illegible] חייך. [illegible] [קידושין מ.].

עין משפט נר מצוה

קד א מיי׳ פי״א מהלכו׳ א״ב הלכה יח סמג לאוין קיא טוש״ע י״ד סימן קצה סעיף ב:
קה ב מיי׳ שם טור שו״ע שם סעיף יד:

רבינו חננאל

ושמש ת״ח הרבה ומת בחצי ימיו ושאל אליהו את אשתו בימי (נדותיך) [לבונך] מהו אצלך. פירוש בז׳ ימי נקיים [והיא] (ואף) אמרה לו אכל עמי ושתה עמי וישן עמי בקירוב בשר ולא עלה על דעתו דבר אחר אמר לה ברוך המקום שהרגו שלא נשא פנים לתורה שנא׳ ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב. במערבא אמרי כך אמרה לו מטה חדא הוה וסינר מפסיק ביניהם: **פשטנא** ממתניתין דתני אין פולין לאור הנר ואין קורין לאור הנר אלו מן ההלכות שאמרו בעליית חנניא בן חזקיה בן גרון ש״מ אלו תנן שכבר הזכרנום ולא מה דבעו למימר לקמן: **ת״ר מי כתב מגילת תענית** אמרו חנניה בן חזקיה בן גרון וסייעתו שהיו מחבבין להזכיר ימי צרות בשמחה. **ארשב״ג** אף אנו כו׳ שאלמלא הוא נגנז ספר יחזקאל שדבריו סותרין דברי תורה. **פירוש** יש בספר יחזקאל דברים שנראין כאילו סותרי ד״ת כגון קרבנות המועדים והנוכות וכיוצא בהן ובא חנניא בן חזקיה ודרשן כגון (הכתוב כת״י א) נתחבר שספר יחזקאל והתורה שוין: **פי׳ שמונה עשר דברים** גזרו בו ביום ואלו הן דתנן פוסלין את התרומה האוכל אוכל ראשון והאוכל אוכל שני כו׳. פי׳ אוכל ראשון הוא שנגע בו השרץ ואוכל שני הנוגע במשקין במה שנגע בו השרץ אבל אוכל לא שאין אוכל מטמא אוכל ושניהם אליבא דר׳ יהושע האוכל אותם שני הוא ופוסל את התרומה דתנן בטהרות פרק ב׳ ר׳ יהושע אומר האוכל אוכל ראשון ואוכל שני שני והשותה משקין טמאים שאלו כולן פוסלין גופו של אדם כדתנן במעילה פרק ד׳ כל האוכלין מצטרפין לפסול את הגויה כבחצי פרס פירוש אוכלין טמאים. וכל המשקים פירוש הטמאין מצטרפין לפסול את הגויה ברביעית. **[והבא ראשו ורובו במים שאובין]** וטהור שנפלו על ראשו ועל רובו ג׳ לוגין מים שאובין פוסלו בתרומה פי׳ לולי שאמר כי בטהור שימאוהו לא עמדה בטמא שלא שיהרוהו. **גזרו על הספר** מפני שהיו מצניעין אוכלין של תרומה גבי הספרים והיו העכברים באין על האוכלין ומפסידין הספרים. **ידים** מפני שהן עסקניות חיישינן דילמא נגעו בטומאה הלכך גזרו בהו טומאה ומתחלה גזרו על הידים המנעות בספר להיות פוסלין התרומה כדי שלא יהו מצוין ליגע ס״ת אלא במפה. **וגזרו** נמי על האוכלין שנטמאו מן המשקין שנטמאו מחמת ידים שיפסלו התרומה גזירה משום משקין שנטמאו מחמת שרץ. **ועל הכלים** שנטמאו במשקין הבאים מחמת שרץ גזירה משום זב. **טבול יום** אסיק׳ הכי מכאן טבול יום. **ואסיק׳** שלמה תיקן טומאה לידים לקדשים והלל ושמאי גזרו לתרומה נמי ולא קבילו מינייהו אתו תלמידיהן גזרו וקבילו מנהון.

חשק שלמה על רבינו חננאל א) אולי צ״ל הכתוב מיחזקאל מ״ד:

תוספות

בימי לבונך מהו אצלך. לא משום שיש לחלק בין נדות לליבון דהא אמר ר״ע בפרק במה אשה יוצאה (לקמן דף סד:) הרי היא בנדתה עד שתבא במים אלא לפי שידע אליהו שכך היה המעשה ור״ת ורש״י פירשו בפרק אע״פ (כתובות דף סא. וסם) גבי שמואל מחלפא ליה דמיתהו בידא דשמאלא הייתו בימי ליבונה אין נראה כדפירשתי ור״ת פירש שהיו רגילים לטבול שתי טבילות אחת לסוף שבעה לראייתה שהיא טהורה מדאורייתא בכך טבילה ואחת לסוף ימי ליבון לכך היה מיקל אותו האיש ורש״י היה נוהג איסור להושיט מפתח מידו לידה בימי נדותה ונראה לר״י שיש סמך מסדר אליהו דקתני אמר לה שמא הבאת לו את השמן שמא הבאת לו את הפך ומיהו התם מסיים ונגע בין באצבע הקטנה ומפרק אע״פ (שם) דאמר אביי מנח׳ ליה אפומיה דכובא ורבא מנח׳ ליה אבי סדיא אין ראיה כי שמא דוקא במזיגת הכוס שיש חיבה יותר כדאמר התם אבל שאר דברים לא ומהכא דקאמר אכל עמי ושתה עמי יכול להיות שלא הקפיד אלא על השכיבה: **מטה** חדא הואי. ופלטי בן ליש שנעץ חרב בינו לבינה (סנהדרין פ״ב דף יט:) איכא למימר שרחוק ממנה היה ביותר והיה פתוח לרה״ר שלא היה משום יחוד או שמא סבר כשאול שלא היתה מקודשת לדוד ומחמיר על עצמו היה מלגא עליה: **רש״י** גרים [וכן ר״ת] ואלו תנן הני דאמרן ומביא ראיה לאומר במדרש (פ׳ משפטים) כל מקום שנאמר ואלה מוסיף על הראשונים אלה פסל את הראשונים ועל המדרש קשה לר״י דאלה דברי הברית (דברים כח) קאי אמה שכתוב למעלה: **ש״מ** ואלו תנן. דלא קתני בתר הכי כדקתני במתניתין: **אוכל** ראשון ואוכל שני. אי תנן אוכל ראשון לחוד לא הוה ידעינן מיניה אוכל שני ואי תנא אוכל שני הוה אמינא דאוכל ראשון נמי טמויי מטמא א): **והשותה** משקין טמאים. לא שייך בהו ראשון ושני דלעולם משקין תחלה הוו אע״ג דאכתי לא גזר כמו שאפרש בסמוך מ״מ היה בדעתם לגזור מיד וצריכא לאשמעינן משקין ואוכלין כדאמר בסמוך דהך דמשקין לא שכיח ואי תנא משקין ה״א דוקא משקין דחמירי אבל אוכל לא פסיל כלל: **והבא** ראשו ורובו במים שאובין. וא״ת תיפוק ליה שהוא טבול יום וי״ל דנפקא מינה דאפילו העריב שמשו פוסל עד שיחזור ויטבול: **וטהור** שנפלו על ראשו כו׳. וא״ת מ״מ לטהור לא גזרו כ״א בנפל ולא גזרו נמי בטבילה כמו בטבול יום ונראה לר״י דבטהור לא רצו לגזור יותר אלא דוקא בנפילה כמו שרגילים להפיל עליהם מים שאובים אחר שטבלו במים סרוחים כדאמר בסמוך והיו נותנים עליהם ג׳ לוגים מים שאובים [וע״ע תוס׳ גיטין טו. ד״ה המא]:

רבי

גמרא

ושימש תלמידי חכמים הרבה מפני מה מת בחצי ימיו *ולא היה אדם מחזירה דבר פעם אחת נתארחתי אצלה והיתה מסיחה כל אותו מאורע ואמרתי לה בתי בימי נדותך מה הוא אצלך אמרה לי חס ושלום אפי׳ באצבע קטנה לא נגע [בי] בימי לבונך מהו אצלך אכל עמי ושתה עמי וישן עמי בקירוב בשר ולא עלתה דעתו על דבר אחר ואמרתי לה ברוך המקום שהרגו שלא נשא פנים לתורה שהרי אמרה תורה [א]ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב כי אתא רב דימי אמר מטה חדא הואי במערבא אמרי אמר רב יצחק בר יוסף סינר מפסיק בינו לבינה:

מתני׳ ואלו מן ההלכות שאמרו בעליית חנניה בן חזקיה בן גרון שעלו לבקרו נמנו ורבו ב״ש על ב״ה וי״ח דברים גזרו בו ביום:

גמ׳ א״ל אביי לרב יוסף אלו תנן או ואלו תנן ואלו תנן הני דאמרן או אלו תנן דבעינן למימר קמן תא שמע אין פולין לאור הנר ואין קורין לאור הנר ואלו מן ההלכות שאמרו בעליית חנניה בן חזקיה בן גרון ש״מ ואלו תנן ש״מ: ת״ר מי כתב מגילת תענית אמרו חנניה בן חזקיה וסיעתו שהיו מחבבין את הצרות אמר רשב״ג אף אנו מחבבין את הצרות אבל מה נעשה שאם באנו לכתוב אין אנו מספיקין ד״א אין שוטה נפגע ד״א אין בשר המת מרגיש באיזמל איני והאמר רב יצחק קשה רימה למת כמחט בבשר החי שנא׳ [ב]אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל אימא אין בשר המת שבחי מרגיש באיזמל אמר רב יהודה אמר רב ברם זכור אותו האיש לטוב וחנניה בן חזקיה שמו שאלמלא הוא נגנז ספר יחזקאל שהיו דבריו סותרין דברי תורה מה עשה העלו לו ג׳ מאות גרבי שמן וישב בעלייה ודרשן: ושמנה עשר דבר גזרו: מאי נינהו שמנה עשר דבר דתנן אלו פוסלין את התרומה האוכל אוכל ראשון והאוכל אוכל שני והשותה משקין טמאין והבא ראשו ורובו במים שאובין וטהור שנפלו על ראשו ורובו שלשה לוגין מים שאובין והספר והידים והטבול יום והאוכלים והכלים שנטמאו במשקין מאן תנא האוכל אוכל ראשון והאוכל אוכל שני מפסל פסלי טמויי

לא

רש״י

ושימש תלמידי חכמים. להספילו סתומות המשנה וטעמיה והוא הנקרא תלמוד: **נדותיך.** כל שבעה של ראייה לאשונה: **ליבונך.** כגון זבה שסופרת שבעה נקיים משפסקה וצריכה להיות לובשת לבנים לבדיקה שמא תראה ותסתור ספירתה: **בנדת טומאתה.** ועד שתבא במים לטבילה היא בנדתה דמרבינן מתהיה בנדתה בהוייתה תהא עד שתבא במים בתורת כהנים: **מטה חדא הואי.** רחבה ולא קירוב בשר הואי וסבר דשרי בהכי: **סינר.** פורצי״ט שהיא חוגרת בו ומגיע ממתנים ולמטה: **מתני׳ ונמנו ורבו.** באו למנין ונמצאו של ב״ש מרובין: **גמ׳** ה״ג ואלו תנן הני דאמרן או דלמא אלו תנן הני דבעינן למימר קמן. ואלו קאי אדלעיל לא יפלה את כליו ולא יקרא לאור הנר ואלו מן ההלכות כו׳ או דילמא אלו תנן וקאי לקמן אלו פוסלין דיו: **ת״ש.** דאתרתי קמייתא קאי אבל אינך לאו משמונה עשר דבר נינהו ולקמן בגמרא מפרש להו: **מגילת תענית.** לפי שאסור כל משנה וברייתא לא היו כתובין דאסור לכתבם וזו נכתבה לזכרון לדעת ימים האסורין בתענית לכך נקרא מגלה שכתוב במגלת ספר: **מחבבין את הצרות.** שנגאלין מהן והנס חביב עליהן להזכירו לשבחו של הקב״ה וכותבין ימי הנס לעשותן יום טוב כגון אלין יומין דלא להתענאה בהון כו׳: **אין אנו מספיקין.** לפי שהן תדירות. ל״א אין אנו מספיקין מלעשות י״ט בכל יום: **אין שוטה נפגע.** אין פגע רע בא עליו כלומר אינו מכיר בפגעיו כך כמה נסים באים לנו ואין אנו מכירין בהן: **בשר מת שבחי.** הגדל באדם החי מחמת מכה או מחמת כויה אינו מרגיש באיזמל כשחותכין אותו: **דברי תורה.** כגון נבלה וטרפה וגו׳ לא יאכלו הכהנים הא ישראל אוכלים וכגון וכן תעשה בשבעה בחודש היכן נרמז קרבן זה בתורה: **גרבי.** למאור ולמזונות: **דרשן.** כדדרשינן להני קראי במנחות (דף מה.) דמשום דאשתרי מליקה במוקדשי העוף גבייהו הוצרך להזהירם על מליקת חולין שהיא נבילה: **האוכל אוכל ראשון.** מן התורה אין אוכל מטמא אדם האוכלו חוץ מנבלת עוף טהור אבל נבלת בהמה לא כדאמר במסכת נדה (פ״ה דמ״ב:) מי שאין לו טומאה אלא באכילתה יצתה זו שיש לה טומאה קודם שיאכלנה וכ״ש אוכל ראשון שאינו אב הטומאה אבל הן גזרו באותו היום כדמפרש טעמא לקמן בכולהו ושיעורן לפסול את הגויה בחצי פרס בפרק יום הכפורים (יומא ד׳ פ:) והתם נמי אמר הגם לטומאת גויה דלאו דאורייתא ומצאתי בספר ערוך משונה טומאה זו מטומאה דאורייתא דסגי לה בטבילה לתרומה דלא בעיא הערב שמש דתניא בספרי אין האוכל אוכלים טמאין ולא השותה משקין טמאין טמא טומאת ערב: **והבא.** לאחר שטבל מטומאתו במים שאובין בו ביום: **וטהור.** גמור שנפלו על ראשו כו׳: **והספר.** כל כתבי הקודש תורה נביאים וכתובים פוסלין תרומה במגען: **והידים.** סתמן קודם נטילתן: **וטבול יום.** ולקמן פריך טבול יום מדאורייתא הוא: **והאוכלין והכלים שנטמאו במשקין.** לקמן בעי לה: **מאן תנא.** מי הוא האומר כן: **פסלי.** את התרומה ואותה תרומה לא תפסול אחרת שוב במגעה:

לא

מסורת הש״ס עם הוספות

א) [לעיל יב.], ב) לקמן קנב. ברכות יח:, ג) תענית יב. מנחות מה., ד) זבין פ״ה מ״ב, ה) [גיטין עז.], ו) פסחים יט:, ז) סוף מצורע [וכ״ה לקמן סד:], ח) יא., ט) יז:, י) עיין גיטין דף ס:, כ) תענית יח:, ל) יחזקאל מד לא, מ) שם מה ב, נ) [ערך גוה], ס) תו״כ שמיני פ״ו ה״ד (וצ״ל בספרא) וכן בטהרות פ״א מ״ג (גליונות קה״י), ע) ידים פרק ג מ״ה, פ) יד:, צ) מחזור ויטרי סי׳ תצט, ספר הפרדס סוף סי׳ ער״ב, האורה ח״ב הלכות נדה, ק) ועיי״ש בסנהדרין יט: מחלוקת שאול ודוד, ר) תנחומא ורבה (וכ״ה ברש״י) ריש משפטים, ש) פסחים יד:, ת) יד. ד״ה ושקיל, ובע״ב ד״ה אלא (הא״ג).

* * *

תוספות ישנים

א) ואי תני משקי׳ ואוכל שני ה״א דמיירי במשקי׳ שני׳ אבל אוכל ראשון ה״א דמטמא ואפ״ג דהמשקין לעולם תחלה הוי אכתי לא גזר ועוד אוכל ראשון דהוי ראשון דאורייתא׳ ה״א דחמור ממשקין שהם תחלה רק מדרבנן:

* * *

תורה אור השלם

א) וְאֶל אִשָּׁה בְּנִדַּת טֻמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ: [ויקרא יח, יט]

ב) אַךְ בְּשָׂרוֹ עָלָיו יִכְאָב וְנַפְשׁוֹ עָלָיו תֶּאֱבָל: [איוב יד, כב]

* * *

גליון הש״ס

[מתני׳ גמרא] ולא היה אדם מחזירה דבר. [ע׳ תנ]ינא דף [ס ע]״א בתוס׳ ד״ה מכמנו וסי״]:

* * *

ליקוטי רש״י

בימי נידותך וכו׳. ומה ששאל על הנידות תחלה ולא״כ בימי ליבוך וכו׳ לפי שהיה רוצה שתודה [פתי״ע לחיד״א בשם רש״י בספר הפרדס]. **סינר.** כמין מכנסיים קטנים וחוגרת אותו לצניעות [לקמן צב: וכעי״ז יבמות כד:]. **דוגמת** מכנסים קטנים [ב״ק סב.]. **אין פולין.** מכבר כליו מבגדיו דמתרגמינן בערתי פליתי (דברים כו). **ואין קורין לאור הנר.** בספר שמא יטה הנר להביא השמן לפי הפתילה שידלק יפה ונמצא מבעיר בשבת [לעיל יא.]. **מגילת תענית.** ימים טובים שקבעו חכמים על ידי נסים שאירעו בהם ואסרים בתענית ויש מהן אף בהספד וכתובים במגילה אחת אלין יומיא דלא להתענאה בהו כו׳ [ר״ה יח:]. **איזמל.** תער דק וקטן מאד [חולין ל:]. **קשה רימה.** עקיצת הרימה [ברכות יח:]. **נגנז ספר יחזקאל.** שיש בסופו דברים נקראים שסותרין דברי תורה [חגיגה יג.]. **דבריו סותרין דברי תורה.** דקרי נבל לכ״מ טמאת וכן אותן דלעיל [מנחות מה.]. **ג׳ מאות.** לאו דוקא וכן כל שלש מאות שבש״ס. [רשב״ם פסחים קיט.]. **גרבי שמן.** לנרות להדליק בלילה ולדרשו [מנחות שם]. **אלו פוסלין את התרומה.** כל שהוא טהור מן התורה וחכמים הזקיקוהו לבא במים וליטהר כגון הבא ראשו ורובו במים שאובין והאוכל אלי פרס אוכלין טמאין והידים שהלכיתם טבילה כולם בתורת שנים טמשיתם [סוטה ל.]. **והבא ראשו ורובו.** כשהוא טהור במים שאובים מתוך הכלי טמא לתרומה עד שיטבל ומגזירת שמונה עשר דבר היא וכפ״ק דמסכת שבת (לקמן יד.) מפרש מ״ט גזור עליה לפי שהיה להם מערות סרוחים לטבילה ולאחר טבילה היו רוחצין בשאובין והתחילו לומר לא אלו מטהרין אלא אלו מטהרין וגזרו עליהן ושוב גזרו על טהור שנפלו עליו שלשה לוגין מים שאובין דאי לא הא לא קיימא הא [גיטין טו.]. **הספר.** משום תקנת ספרים שהיו מניחין את הספרים עם התרומה ועכברים אוכלים אותם. **והידים.** אפילו סתמן אם נגע בתרומה בלא נטילת ידים. **והטבול יום.** והתם פריך הא דאורייתא היא ומשני סמי מכאן טבול יום [פסחים יט:]. **והכלים שנטמאו במשקין.** אף על פי שאין אדם וכלים מקבלין טומאה מן התורה אלא

הגהות וציונים

א) כ״ה באדר״נ פ״ב ובעי״ כאן: ב) בברייתא (אליהו רבה פט״ו) הגירסא ברוך המקום **שאין לפניו משוא פנים שכך כתוב בתורה** וכו׳, ובשיטה המיוחסת להר״ן ושו״ת בנימין זאב (סי׳ קיב) הגירסא שלא נשא פנים **בתורה** (ועיין בספר תורתן של ראשונים שבת אות ד ביאור הגירסאות): ג) צ״ל ונמנו (כ״ה ברש״י ובמאירי ועיין שנויי נוסחאות במשניות): ד) עיין שו״ת חת״ס ח״ה חו״מ סוף סימן עט שדייק מלשון ״העלו לו״ שמשל צבור היתה, ועיין חגיגה יג ע״א ששם ג״כ כך הגירסא, אבל במנחות מה ע״א הגירסא **העלה** ג׳ מאות וכו׳: ה) [פי׳ מאכל כמו ויתן אוכל בערים בפרשת מקץ ועי׳ תוי״ט פרק ב׳ דטהרות מ״ה] (גליון): ו) בצל״ח מבאר למה הזכירו אוכל שני הא בזה אין חולקין עיי״ש: ז) שייך לעי״א: ח) ויקרא טו, יט (וכ״ה בתוס׳ יבמות מז ע״ב ד״ה במקום ובכתובות סא ע״א סד״ה מחלפא) אולם לקמן סד ע״ב ובתו״כ הובא דרש זה מפסוק והדוה בנדתה (ויקרא טו, לג, וכ״ה בתוס׳ יומא עח ע״א ד״ה מכאן: ט) לאפוקי גירסת ר״ת שגורס להיפך ועיין ריטב״א: י) ס״א אינו והבל פירוש אחד (גליון) כ״ה במהר״ם ועיי״ש שמיישב גם גירסא דידן אבל הרש״ש כתב דצ״ל א״א אין אנו **מספיקין** (וכ״ב במלא הרועים) וכ״ה בכת״י: כ) יש להוסיף גרבי שמן: ל) בתנא דבי אליהו רבה (פט״ו) דלפנינו איתא תנגע **בו** ולפי״ז אינו נדחה הראיה: מ) נוסף ע״פ המהרש״ל. וס״א רש״י **גרים ואלו** וכו׳ דאמרן **וכן ר״ת מביא** ראיה (חכ״מ): נ) הציון א) השייך לתוס׳ ישנים שייך בתוס׳ סד״ה והשותה (ב״ש):